

A-10650

VANATÜHJA

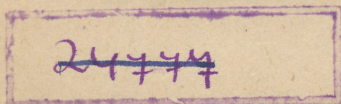
A. TULIK **VOLINIK**

Nr. 2147

ARN. TULIK

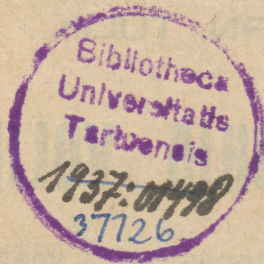
VANATÜHJA VOLINIK

Laste jõulunäidend 2 vaatuses

Tavet Mutsu Teatrikirjastus, Tallinn

2.

Käesolev näidend on trükitud käsikirjana kõigi õiguste alleshoiuga. Näidendi ettekandmise load ja tingimused annab Tavet Mutsu teatrikirjastus, Tallinnas.

A-10650

Trükikoda „Teatertrükk“, Tallinn Vene 6. 1937. a.

Tegelased

Margareta.

Tõnn

Mikk

Mari

} tema väikesed sugulased.

Kekstus — paharett.

Papagoi.

Kass.

**Käesoleva pearaamatu kui ka osade
ärakirjutamine on keelatud!**

**Märkmeid ja mahatõmbeid võib raa-
matusse teha ainult musta pliatsiga.**

Saateks

Heas lastenäidendis olgu valgust ja värve, sündmustiku kirevust ja tempot, omapäraseid tegelastüüpe ja lapsehingele vastavat huumorit. Siis valmistab ta rõõmu näidendi lavastajale-õpetajale, osadekandjaile, väikesile pealtvaatajaile ja nende vanemaile.

Kõigile neile tingimusile vastab käesolev jõululugu. Kuid on veel üks nõue, mis eeskujulikus lastenäidendis paratamatult vajalik — sisu kasvatav-juhtiv suund ja kõlbeline tagapõhi. See tendents aga ei tohi kunagi olla liigselt sundiv ja nähtav, see olgu näidendile ainult seesmiseks tuumaks, muidu kaob lastes tema vastu usk ja huvi. „Vanatühja voliniku“ autor on arvestanud kõige sellega, ja tulemuseks on näidend, mille kogumulje on kõrgelt kõlbeline kuid mille tekstilises osas ei ole midagi sihilikku ja lapse mõttemaailmale raskesti mõistetavat.

ESIMENE VAATUS

Süngelt ja muistselt mõjuva üldilmega tuba. Tahatud palkseinad, millel paar maalingut vanades raamidest ja suur mustast puust kell. Keskel massiivne välisüks, mis suletud raskete raudriivide ja tugeva puutoega. Paremal teine väikesem uks tagakambrisse. Paremal nurgas koldesuu. Vasakul aken, mis varjatud musta eesriide taha; akna all laud, ümbritsetud nikerdatud ja veidrakujulisest toolidest. Laual mõned puukaantega raamatud, kaardipakk ja viinapudel klaasiga. Laua kohal traatpuuris papagoi, ees madalal pehmel istmel hiigelsuur must kass. (Ligemaid näpunäiteid „Mängujuhis“.)

1.

Margareta

(tuleb hiilival sammul tagatoast, kuulatab teravasti, vaatab hirmunult ust, sosinal).

Villem magab pingil. Lilli ei kisenda. Kõik on rahulik ja vaikne. (Läheb laua juure ja süütab küünla.) Kell kõnnib juba üheteistkümne ringis... ei lapsed nüüd enam tule. Kardavad vist kurja vanatädi, pelgama lõid, hihii... Kui nad teaksid, et nende rikas sugulane täna kesköösi elavalt viiakse... oh, õnnetu tund! Või antakse mulle veel armuaega? (Istub laua juure, haarab kaardipaki.) Kaardid, sõbrakesed, näidake minu saatust. (Laob kaarte.) Risti üheksa — raske õnnetus, poti neli — öine teekond, poti tuus!

Ei ole pääsmist, lõpp läheneb. Mis see siis on? Ruutu kaks! (Õhinal.) Ruutu kaks tähendab lootust. Hihii... mis on mul loota! (Viskab kaardipaki lauale kokku, tõuseb, valab viina klaasi ja joob.) Kaardid valetavad — ei ole lootust, ei ole. Varsti on meister siin ja algab öine teekond... Aga ma olen alles seitsmekümne-aastane, mu tervis on raudne, võiksin elada veel kaua ja sõrmit-seda oma kulda... Mul ei ole millestki kahju, aga kullast lahkuda on raske. Oh, pean lugema üle rahakasti sisu... teen seda vist viimast korda.

Papagoi

(kraaksuvalt puurist).

Jah, kõrtsiproua!

Margareta

(vihaselts).

Ole sina vait, kuriloom, ära kraaksu enneaegu hukatust kaela! (Läheb kolde juure, võtab nurgast suure halja kirve, kangutab lahti ühe põrandakivi ja võtab välja metallkasti.) Oo, kui raske. (Tuleb laua juure, asetab kirve enda kõrvale pingile, puistab kasti lauale tühjaks. Võidukalt.) Kuidas ta läigib, kuidas ta viskab välke. Ja kogu see varandus on minu! Kogu see rahakuhi! (Istub, laseb kiiresti rahamünte läbi sõrmede.) Kümme, kakskümmend, sada, kakssada. Killingihaaval on külarahvas need mündid mu kaukasse kandnud. Ma ei heitnud armu kellelegi, viimse särgi kiskusin joomari

seljast, kui mehike ei suutnud hõbedas maksta viinakortli eest. Oh, nad vingerdasid nagu ussikesed mu ees... hihii... Aga minu süda jäi kõvaks nagu raudkivitükk.

P a p a g o i

(kraaksudes).

Toop viina, kõrtsimoor, et sind põrgu päriks!

M a r g a r e t a.

Kas sa pead noka, riivatu! Ilmaaegu riputasin su puuri omal ajal kõrtsileti kohale, nüüd on sul rumalad kombes luus ja lihas. (Loetleb münte.) Viissada... kaheksasada... tuhat ja kümme. Tuhatkümme tukatit! Tuhatkümme! (Laseb rahasid kõlinal läbi peo.) Kui nurjatu mõisnik poleks sulgenud viie aasta eest mu äri, oleks neid rahakesi olnud veelgi hulga rohkem. Tuhatkümme tukatit! (Võpatades.) Mis? (Kargab püsti, kahmab kirve.) Väljas on kuulda nagu jalaastumist! Kas ongi juba päralt jõudnud meister ja tema sellid?

P a p a g o i

(uniselt).

Jah, kõrtsiproua.

M a r g a r e t a.

Ei, ei, liiga varajane on veel aeg meistri ilmumiseks. See on tuul. (Ukse taga on kuulda kobinat.) Või teeb mõni kirikuline õues ulakust. (Uksele koputatakse.) Oh, ta tahab tulla sisse ja minu kuld on alles laual.

(Korjab kiiresti kulla kasti sisse ja toimetab tagasi pörandakivi alla, haarab siis tugevasti kinni kirvevarrest ja ruttab ukse juure.) Kes kolistab? Ma ei lase sisse ühtki võõrast.

2.

T õ n n

Ega me olegi võõrad, oleme Tõnn, Mikk ja Mari. See on ju vanatädi Margareta majake, eks ole?

M a r g a r e t a.

Siiski lapsed... Nad tulid ometi. — (Tahab tõmmata riivid eest, kuid peatub kahtlevalt.) Aga kui see on ikkagi vanatige ise, kes moonutab häält ja usub, et avan talle sedaviisi kergesti ukse! Ei ei, on vaja ettevaatust. (Kavalalt.) So-oh, või sina oled Tõnn. Kuidas on sinu ema ja isa nimed?

T õ n n

(väljas).

Ema hüütakse Mariiaks ja isa passil seisab: Kristjan Juhani poeg. Aga kuidas sa seda ei tea, vanatädi? Või polegi seal teispool ust tädi Margareta?

M a r g a r e t a

(kergendatult).

Lapsed jah. (Tõmbab eest kolisevad riivid, lükkab kõrvale tugipuu, avab ukse). No lipsake siis sooja, aga ruttu, ruttu!

T õ n n, M i k k, M a r i

(astuvad järjestikku sisse, neil on seljas taliriided ja ja peas karvamütsid).

Tere vanatädi! Õnnist jõuluõhtut!

M a r g a r e t a.

Tere, tere jah. Laske aga kohe tahapoole. Pange soojad riided kolde kõrvale konksu otsa. Minul siin ukse kallal terake toimetamist. (Asub kiiresti riivitama ust.) Ülemine riiv, risu, ei anna hästi kinni. (Suleb riivid, lükkab põikpuu uuesti ette.)

M a r i.

Küll sul on imelik tuba vanatädi, just kui raasuke õudne ja pime. Ja jõulukuuske sul ei olegi?

M a r g a r e t a

(on varjanud laste ilmumisel kirve selja taha, nüüd asetab selle vargsi nurka).

Jõulukuuske? Mis mina, vanainimene, jõulukuusega teen. Pole mina kunagi taga ajanud tühje kombeid.

M a r i

(on asetanud üliriideid konksu, näpib põllekest).

Kuuseta nagu polekski jõuluõhtut. Ema ütleb alati, et inglid ei näe tulla maa peale, kui jõuluõhtul igas majas ei põle jõuluküünlad.

M a r g a r e t a.

Kui inglid ei näe tulla, pole neid vajagi. Minul pole selle rahvaga head läbisaamist. (Poistele, kes askeldavad kolde juures.) Kas sõrmed külmetavad?

M i k k

(käsi hõõrudes).

Pole just viga — täna on nisuke ilus pehme ilm, ei see tee kondile liiga.

M a r g a r e t a.

Kumb teist on siis Tõnn, kumb Mikk?
Näolt nii ühteplaani nagu kaks tilka vett.

T õ n n
(uhkesti).

Tõnn on siin. (Koputab käega rinnale.) Mikk
on kasvult kõhetum ja aasta noorem.

M i k k.

Aga jõu poolest ei anna ma Tõnnile
alla teragi. Katsu kui sitked sooned mul
on, vanatädi.

M a r i
(on lähenenud lauale, silmitseb uurivalt papagoid ja
kassi).

M a r g a r e t a.

Hea küll, hea küll, usun katsumatagi
su soonte sitkust. See on sinu vana-vana-
isa pärandus, tema oli ju üle kihelkonna
kuulus oma rammuga.

M a r i.

Sinu kassi ei julge silitadagi, vanatädi,
ta on nii suur ja uhke. Aga see lind seal
puuris on veel ilusam. Võin ma teda vaa-
data lähemalt?

M a r g a r e t a.

Vaata kui tahad. Tõuse toolile, ega muidu
ei ulatu.

M a r i
(ronib toolile).

Tal on nisuke naljakas kõver nokk ja

silmad säravad nagu jaaniussid. (Õrnutse-
valt.) Kuule, linnuke-pisike, sul on ses puu-
ris vist väga kitsas.

P a p a g o i
(kraaksudes).

Jah, kõrtsiproua.

M a r i
(langeb toolilt ehmunult põrandale).

Helde aeg küll! Ta räägib!

T õ n n.
Justkui päris inimene!

M i k k.
Vast ongi mõni moonutatud mees?

M a r g a r e t a.
Minge ikka — kõik papagoid kõnelevad
natuke, ega see olegi ime. Ja minu Lilli on
päris tark lind, kuigi ta suu on pahal ko-
hal. Ta ajab alati väga halpi juttu.

T õ n n
(on tulnud laua juure, sosistades Mikule).
Näed sa, Mikk, misuke paks raamat.
Isaisa piibel vist.

M a r g a r e t a
(kõrvalpilguga).
See on palju rohkem kui piibel. See on...

M i k k
(lööb uudishimuliselt kaane lahti, kokkunult).
Seitse Moosest!

M a r g a r e t a.

Seitse Moosest neh, aga teil ei maksa seda kiskuda. Pane raamat kinni, Mikk, muidu võib sul minna pahasti!

T õ n n.

Kas selle raamatuga saab saata naabri-tele luupainajat ja loomadele söödikuid selga? Isa rääkis, et Seitsme Moosesega võib teha tuhat kunsti.

M a r g a r e t a.

Tuhat või kümmetuhat — see pole laste asi. (Istub.) Istuge parem siia minu juure ja kõnelge, miks tulite nii hilja. Ootasid teid juba ammu. Kas vana Posti-Andres ei toonud teile õigel ajal sõna?

T õ n n

(istub).

Tõi küll.

M a r i.

Isa-ema alul ei uskunud postimehe juttu. Sa pole ju meid kunagi varem külla kutsunud ega käinud meie juures Murakamäel.

M i k k.

Arvasime, et sa meid üldse ei salli.

M a r g a r e t a.

Või seda arvasite. Nojah, õigus küll, ega ma pea teist praegugi palju lugu. Olen juba ligi tosin aastaid, vanamehe surmast

saadik, elanud üks nagu puuk ja pole igat-
senud kordagi inimeste seltsi. Aga täna
on raske päev, oh jah, mõtlesin, et kui
tuleb majja teisi hingelisi, vast on siis
kergem...

M a r i.

Kas oled haige, vanatädi?

M a r g a r e t a.

Haige... ihii. Ei, purikaski pole tervem
kui mina. Mind vaevavad sootuks teised
asjad, teil pole tarvis neid teada.

T õ n n.

Isa pidi meid tooma hommikul hobu-
sega siia, aga ruun oli pahasti rautatud
ja Murakamäelt on Russandi kirikuni oma
kakskümmend versta libedat teed. Kuulsime
siis, et Riiusoo rahvas, meie naabrid, sõi-
davad öösil nagunii kirikusse ja jätsime
hommikuse tuleku katki.

M i k k.

Nüüd lasksime Riiusoo reepäras ilusti
sinu teeotsani ja tulime siis natuke maad
jala. Riiusoo peremehel on nobe hobune,
kirikumäest kihutas üles nii et tuul vingus.

M a r g a r e t a.

Ega te vast märganud minu maja üm-
ber luusimas mõnda kahtlast kogu?

T õ n n.

Ei olnud näha kedagi.

M a r g a r e t a

(ärevalt).

Kas keegi ei hiilinud teie kannul kui pöördusite maanteelt alla?

M i k k.

Ei hiilinud.

M a r g a r e t a.

Kas vaatasite hoolega kõiki künkaid ja lumehangi? Ta võis liikuda ju kadakapõõsa või musta koera kujul.

T õ n n.

(Mikule).

Misuke „tema“? Kellest ta kõneleb?

M i k k.

Must koer ja kadakapõõsas, mis liigub. Puud ometi ei rända ühest kohast teise!

M a r i.

Sa tahad meid hirmutada, vanatädi.

M a r g a r e t a.

Mis ma teist hirmutan, mulle tuli ainult nisuke mõte. Väljas ei olnud nõnda siis midagi iseäralikku?

T õ n n.

Mitte mitte midagi. Maanteel sõitsid üksikud reed, muidu oli imevaikne ja rahulik. Taevas sirasid tähed ja ülal mäel hendasid kirikuaknad. Miks sina ei lähe kirikusse, vanatädi?

M a r g a r e t a.

Kes mind sinna laseb?

T õ n n.

Ega's kirikusseminek pole kellelegi keelu all.

M a r g a r e t a.

Ma ei saa üldse aru, mis asja nad veel nii hilja kirikus jändavad ja raiskavad kallist uneaega.

T õ n n.

Kas sa's ei tea, et vana kombe kohaselt peetakse igal jõuluööl Russandi kirikus jutlust suure usumehe piiskop Tehvani mälestuseks. Kas poleks tore, kui lähesime kõik neljakesi seda kuulama?

M a r g a r e t a.

Jäta nisuke jutt, poiss, ma ei kannata seda. (Tõuseb, karedalt.) Mis on minul kirikuga tegemist, minul, kõrtsi-Kröödal! Oh, meie oleme ilusti kõrvuti teeninud külarahvast, mina all maantee ääres vanas kõrtsihoones ja papp ülal kirikukantslis. Minul polnud vähem külalisi kui temal. Aga papp ei sallinud mind silmaotsaski ja mina sajatasin omakorda papile konnad sängi.

M a r i.

Oh, vanatädi, sa oled siis ju kole paha inimene.

M a r g a r e t a.

Paljuke siin patuses maailmas neid häid

ringi jookseb. Ühesugused võllaroad kõik. (Kuulatab teraselt.) Tuul vist on tõusnud — aknaluuk nagises. Lähen kohendan teile tagakambrisse natuke küljealust. Pikk tee selja taga, aeg hiline kah, uni tahab saada oma osa.

T õ n n.

Me pole põrmugi unised. Küll on kahju, et sina kirikut põlgad, vanatädi. Seal on palju valgust ja altari juures põleb suur jõulukuusk.

M a r g a r e t a.

Pea suu, Tõnn, see jorin kuusest ja kirikust teeb mu vihaseks. Ühte ainust jõululaupäeva õhtut ei passi sul olla selle va kuusepuuta. Justkui tita.

M i k k.

Kodus oleks olnud hoopis teistmoodi. Kütünlad, kingid, värsked sai ja jõulumauk.

M a r g a r e t a.

Sai ja jõulumauk — no sellest saan minagi aru. Saia ja mauku oleksin võinud ju teie jaoks küpsetada, aga ma ei teadnud kas te tihkategi tulla vaatama oma tigatedat sugulast. On te kõhud tühjad?

M a r i.

Oh ei. Ema andis meile rammusat vorsti-putru ja võileiba enne, kui hakkasime sõitma.

M a r g a r e t a.

Nojah — ta mõtles vist, et ega mina

raatsi teile anda raasukestki kehakinnitust. Tunnen seda Mariiat! Ihii... aga homme näitan teile, et minu sahvriski pole vaja rottidel nälga surra. Toon lauale säärased road, et neelate keele alla. (Hoiatavalt.) Kuu-lake!

Kell lööb aeglaselt ja kõmisevalt üksteistkümme.

M a r g a r e t a

(on tardunult kuulatanud iga kellalööki, sosistades).

Üksteistkümme! Mulle on jäänud veel ainult üks tund elada-olla. Ja mina, juhm, räägin homsest! (Astub vankuvail sammel laua juure, valab klaasi täis, joob.)

M a r i.

Mis sa teed, vanatädi? See on ju viin!

M a r g a r e t a.

Viin jah, aga mis sellest. Viin on kõige parem rohi, kui meel on haige ja süda valutab.

M a r i.

Mina seda ei usu.

M a r g a r e t a.

Küll hakkad uskuma, kui kasvad inimeseks. Ihii... Selle pudeli abita oleksin õnnetum kui hulkuv koerapoeg.

P a p a g o i

(kriisates).

Veel üks lonks kärakut, kõrtsieit! Lii-guta rutem, kõri kõrbeb!

M a r g a r e t a.

Ometi kord räägid mõistlikult, Lilli. —

Ühe lonksu teeme tõesti veel. (Valab, joob.)
Ihii! Nüüd lähen seadma teie sänge,
lapsed. Võite mängida, hullata, laulda, hõisata,
aga ärge avage ust ega akent. (Kuulata-
dades). Jah — pole midagi. (Võtab kassi kaen-
lasse.) Tule ära, Villem, jääd siin viimati
lastele jalgu. (Astub tagakambrisse, uksele saladus-
likult.) Kui kuulete väljas kahtlasi samme
või kolinat, jookskite tagakambrisse ja öelge
mulle. (Ära.)

M i k k.

Kas sulle ei paista, Tõnn, et vanatädi
olek on kole imelik?

T õ n n.

Paistab küll.

M i k k.

Viimati on põhi all sel Riisoo rahva
jutul, et kõrtsi-Kreeta peas on asjad natuke
segased.

T õ n n.

Mine tea.

M i k k.

Miks ta meid ülepea siia kutsus? Ku-
nagi varem ei ole ta meid meeles pidanud.

T õ n n.

Kas mäletad, kuidas isal ükskord oli
hädasti raha vaja, et maksta renti õigel
ajal. Ta tuli paluma vanatädilt natukest
laenu, aga vanatädi ei võtnud teda jutulegi.

M i k k.

Imelik küll, kuidas ta nüüd äkki meelt

muutis. Ema mõtles, et vanatädi otsib lepitust ja tahab oma varanduse meile pärandada. Ta on ju pururikas ja meie oleme kehvad.

T õ n n.

Noh, ei ole näha, et ta sel põhjusel tundis meie järel igatsust. Ta on veel nii tugev ja priske, ei anna see niipea oma varandust kellelegi.

M i k k.

Tont ta meist siis meelitas oma pime-dasse koopasse — just jõuluõhtuks, mil igalpool mujal rõõmu ja valgust laialt.

M a r i.

Ma ei taha enam olla siin, ma kardan. Viimati ta sajatab meiegi süngi mõne ilge konna.

M i k k.

Tuleks jalga lasta jah.

M a r i.

Siia tuppa ei tule inglised ja jõuluvanagi läheb märkamata mööda. Ta ei tea koputada uksele, sest ta ei näe, siin ei kuuske ega küünlatulesid. Sedaviisi jääme tänavu kingitusist puha ilma.

T õ n n.

Kingituste poolest võid olla mureta, need saad kätte peale pühi.

M a r i.

Ei tea, kust?

T õ n n.

Isa käest. Kas sa pole siis märgand, et isa on alati kodust ära, kui jõuluvana

ilmub. Ja jõuluvanal on isa hääl, isa habe ja suur soolatüügas paremal kõrvalestal nagu isal. Eks see pane uskuma, et isa ise see jõuluvana ongi.

M i k k.

Ma ei hoolikski kinkidest, kui saaksin tagasi kodusse.

T õ n n.

Kuidas sa sinna pääsed? Ega's me jõua kõmpida mitukümmend versta läbi lume ja tuisu.

M a r i.

Aga mida me siis teeme?

T õ n n.

Peame ootama, kuni isa viimasel pühal sõidab meile hobusega järgi.

M i k k.

Riiusoo rahvas on ju alles kiriku juures. Nende rees on meie jaoks ruumi külalt. Saaksime nendega koos ilusti jälle Murakamäele.

M a r i

(röömsalt).

Oi jah!

T õ n n.

Ei see lähe. Kui tuleksime nisukese jutuga Riiusoo rahva juure, arvaksid need, et vanatädi tõesti on terake „oh-oh“, sest miks muidu lahkuksime nii kähku ja kiiresti tema majast. Ja mis ütleks vanatädi ise, kui pageksime salaja minema?

M i k k.

Õelgu, mis tahab.

T õ n n.

Ta vihastuks hirmsasti. Ning ei meil siis enam maksaks unistada tema varandusest. Ta ei pärandaks meile kil-lingutki. Meie vanemad peaksid igavesti jääma kehvadeks kantnikeks, kel tihti pole leivaviljagi salves.

M a r i.

Kas meil tuleb siis tõesti oodata üle-homseni. Ma ei saaks siin uinudagi. Vana-tädi olek teeb mulle hirmu.

T õ n n.

Tühi kartus! Vast tahab vanatädi siiski teha meile ainult head. Aga ta on alati viibinud halbade inimeste keskel, ta on eluaeg tülitsenud priiskajate ja viinasõpra-dega. Ja nüüd ta ei oskagi enam olla õrn.

M i k k.

Ta kõneles kahtlastest kogudest, mustast koerast ja põõsast, mis liigub. See on ometi üsna hullu jutt.

T õ n n.

Pea meeles, et vanatädi on aastatekaupa elanud üksi. Ta on võõrdunud teistest inimestest ja pelgab neid. Seepärast ta rii-vitab nii hoolega uksi, katab aknaid ja kuu-lab iga kõbinat, mis kostab õuest. Vististi hakkas see igavene üksindus teda lõppeks

hirmsasti vaevama — muidu ta poleks meile küllakutset saatnud.

M i k k.

Ta tahtis, et oleksime talle seltsiks jõuluõhtul.

T õ n n.

Nojah. Ja meie ei tohi teda petta, muidu ta kuri loomus läheb veel kurjemaks. Peak-sime hoopis püüdma teha midagi, mis muu-daks lahedamaks ta mõruda meelega ja tooks ta südamesse pisut rõõmu.

M a r i.

Laulame ja mängime temaga!

T õ n n.

Mul on veel muhedam mõte. Ma lähen raiun metsast väikese kuuse. Näe, seal nurkriiulil on mõned suured vahaküünlad, need lõikame tükikesteks ja kinnitame oks-tele. Kui me sel viisil oleme saanud tuppa ilusa jõulupuu, hõikame vanatädi taga-kambrist ja võtame ta laulaga vastu!

M a r i.

Oh jah!

M i k k.

Küll ta võib teha suured silmad, kui näeb oma sünges toas valgust ja tulede sära. Võta mind metsa kaasa, Tõnn!

T õ n n.

Ei, sina jääd Mari mesti ja lõikad kütün-laid parajaks. (Võtab kirve, tõmbab käratult riivid ukse eest, väljumisel.) Pange uks minu järel

ilusti kinni ja avage ainult siis, kui kuulete kolme lühikest vilet. See on minu märgu-
anne. Olge päris rahulikud, püüan tulla ruttu tagasi. (Ära.)

M i k k.

Ole, kaua tahad, ega me nutma ei hakka.
(Sulgeb ukse.) Aita lükata seda riivikolaskit, Mari. Küll tõrgub vägevasti vastu.

M a r i

(ruttab appi).

Vajuta nüüd! Kas liigub?

M i k k.

Terake nihkus jah. Ära sa kolista, va-
natädi äkki kuuleb. Nõnda! Kinni läks.
(Tuleb ukse juurest eemale). Võta küünlad riulilt alla, Mari! Peame asuma kiiresti tööle.

M a r i

(küünitab käe küünalde järele, kuid ei ulatu).

Ma ei saa neid kätte. Liiga kõrgel.

M i k k.

No sa teed ennast armetumaks, kui oled
(Võtab küünlad alla.) Otsi nüüd kähku nuga
või mõni muu lõikevärk.

M a r i.

Kust mina tean neid otsida.

M i k k.

Midagi sa ei tea, midagi ei saa kätte.
Vaata, ehk hakkab laualaekast mõni puss pihku.

M a r i

(kisub laeka lahti).

Siin on nõõri, traati, naelu, nõõpe ja naaskleid. Aga pussi ei ole. On küll ühed vanad lambakäärid ja poolik viil.

M i k k.

Aitab nendestki. Mina lõikan kütunlad kääridega tükkideks ja sina viilid tahid paistma. (Võtab käärid, lõikab kütunla pooleks, annab tükid Marile). Näed sa, see on päris hõlbust. (Jatkab tööd).

M a r i.

On ikka imelik see tänane jõuluõhtu. Tahaksin praegu olla ema juures. (Viilib kütunalt.)

M i k k

(nukralt).

Ega minulgi meeldi võõras paigas. Aga on kord tulnud, peab kannatama.

M a r i.

Laulame midagi, Miku. Muidu mul tulevad tõesti päris pisarad silma. Siin on nii õudne ja kurb.

M i k k

(teeseldud mehisusega).

Eks paneme siis pealegi pasunad hüüdma. Põrutame maha mõne vägeva tapluseviisi. (Lauldes.)

Ei karda meie võitlust,
ei sõgedate sõitlust.

Vaid julgesti me peale tormame
ja põrmu lööme hirmsa vaenlase!

M a r i.

Ei-ei, see mulle ei meeldi. Täna on ometi ju jõuluõhtu, mil lauldakse rahulikke, ilusaid laule.

M i k k.

Kas see polnud ilus! Aga minugi poolest, katsume mõnd teist. „Tähekese“ lugu sa oskad, eks?

M a r i.

Oh, jaa. (Algab laulu, millega Miku kohe ühineb.)

Tähekene, miks sa vilgud,
miks sa nõnda virvendad?
Sinu püsimata pilgud
hingesse mul tungivad.

Kui on vaiksed õhtutunnid,
sind mu silmad otsivad.
Sa mind igatsema sunnid,
oma juure meelitad.

Sinu õnnistus on rohke,
sinu troosti vajan ma,
kui mu viimsed valuohked,
taevaruumi kajavad.

M i k k.

No laul kõlas päris kenasti. On kütinlad valmis?

M a r i.

Kaabin just praegu viimast. Kuhu Tõnn jääb nii kauaks?

M i k k.

Jõulukuuse otsimine pole nali, see võtab hullu aega. (Asub korraldama küünlatükke laual, sealjuures pillab käärid põrandale.)

3.

M a r g a r e t a.

(ilmub ärevil näoga uksele, heitunult).

Kas keegi on ukse taga? Ma kuulsin valju kolksu.

M i k k.

Ei-ei. Meie niisama natuke mürame siin. Mari vist tõukas tooli.

M a r g a r e t a

(kergendatult).

Oh — siis on hästi. Aga Tõnni ma ei näe?

M i k k.

Tõnn... Tõnn vist pugese laua alla. Me mängime peitust.

M a r g a r e t a.

Või sedaviisi. Mängige, mängige. Kas uni liiga ei tüki tegema?

M a r i.

Ei.

M a r g a r e t a

(heidab pilgu kellale, ärevalt).

Varsti pool kaksteistkümmend. (Paluvalt.) Kui olete seni jõudnud silmad lahti hoida, siis jääge veel ärkvele pooleks tunnikeseks. Jookske, hüpake, laske laulu ja tralli, aga ärge tulge sängi enne keskööd.

Eks ole, lapsed? Kui valvate hoolsasti, vast lähevad siis pisut paremini minugi asjad.

M i k k.

Jah, vanatädi. Valvame kas või hommikuni, kui soovid.

M a r g a r e t a
(kogeldes).

Ma... tänan teid! (Ära.)

M i k k
(rõõmsalt).

Eks ma puhund vanatädile kenasti kõrva? Ütlesin, et Tõnn on laua all ja und pole meil mitte natukestki. Ta uskus kõik.

M a r i

Sa ei rääkinud siiski õigust, ja see on paha.

M i k k.

Paha muidugi, aga mis sa hädaga muud oskad. Ma ei võinud ju ometi Tõnni ära anda. Tõtt öelda polekski pisike pikutamine praegu kurjast. Silmalaugudes tunnukse juba tublisti olevat va unesõmerat. (Istub toolile, haigutades.) Aoh!

M a r i
(istub samuti toolile).

Me peame valvama, Mikk. Lubasime vanatädile, et ei uinu. Tõnni vilet veel ei kosta — ta läks vist õige kaugele, enne kui leidis ilusa kuuse.

Väga vaikne muusika. Lapsed istuvad kummardunult.

L a v a r i e.

TEINE VAATUS

Tegevus jätkub paarkümmend minutit hiljem samas kohas. Lapsed istuvad endiselt. Vaikne unemuusika lõpeb, kohe peale seda kõlab väljast kolm teravat vile.

1.

M i k k.

(kargab võpatudes üles, häigab käega üle silmade).

Tohhoo, kas ma tukastusin! Ja mingi vile käis äkki kõrvust läbi. Mari, Mari! Kas sina panid tähele?

M a r i

(pooluniselt).

Mida?

M i k k.

Tõnni märguannet?

M a r i.

Ei.

Väljas uus kolmekordne vile.

M i k k.

Noh, kuulsid nüüd! Tõnn on tagasi. (Jookseb ukse juure, lükkab riivid eest.) Tõnn jah. Kas said kuuse?

T õ n n

(astub üle läve ja tõmbab oma järele ruumi väikese kuuse).

Puu on nisuke, et kohe vaata ja imesta. Lausa laanest, karupesa kõrvvalt koukisin

teise. (Asetab kirve koldele, läheb siis tagasi ja sulgeb ukse.) Kaks jänest pidid peagu jääma mu kirve ette ja ega vana kriimsilmgi võinud olla kaugel — tema laiad jäljed läksid üle mitme hange.

M a r i

(on tulnud kuuse juure, silmitseb ja katsub seda).

Oh, ja sa ei kartnud?

T õ n n.

Narrikannikas, ei tea mis seal karta. Täna on ju rahuöö, ega's huntki ole praegu nii tormakas ja tige kui tavaliselt.

M i k k.

Kas kirikus juba lauldi?

T õ n n.

Ei veel, aga praosti-härra nähti just minevat mäest üles käärkambri poole. Ja kelled helisesid piu ja pau! Kirikuesine lausa mustas inimestest ja hobustest.

M a r i.

Oh — tahaksin seda näha.

T õ n n.

Jah õues on praegu tore. Tähed sagivad taevas nagu tuleputukad, põhjapool on näha virmaliste vehklemist. Ja ilm on nii pehme, et lase või särgal ringi.

M a r i.

Läheme välja, Tõnn!

T õ n n.

Pole enam aega. Näed, kellaosutid ronivad juba kesköö kanti ja meil on jõulu-

puu alles süütamata. Kas tädi on ikka veel tagatoas?

M a r i.

Jah, korra vaatas üle ukse, siis kadus jälle.

M i k k.

Ootoot, ma õige piilun siit lukupraost, mis ta praegu teeb. (Läheb vaheukse juure, piilub ukسلöhest, sosistades.) Oo!

T õ n n.

Mida sa näed?

M a r i.

Las ma vaatan ka.

M i k k.

Ära sega! Ta istub laua ääres ja kirjutab.

T õ n n.

Kirjutab?

M i k k.

Tsh! Nüüd ta tõusis püsti. Ta kõnnib toas ringi, pomiseb ja vahib pärani silmi oma ette.

T õ n n.

Teda vaevab mingi suur mure. Aga küllap jõulupuul sära ja mõni ilus laul saavad jagu sellest. Tulge, säeme kuuse üles. (Võtab kuuse maast, vaatab otsivalt ringi.) Tore! Siin lauapraos seisab ta püsti nagu sirge liisupoiss. (Seab kuuse lauale.) Pistame nüüd küünlad kiiresti okstele. Laske kätel käia,

ei siin päevakoera kombel saa laiselda keegi.
(Asub kinnitama küünlaid, teised aitavad teda õhinal.)

Võimaluse korral vaikne muusika: „Oh kuusepuu...“

M i k k.

Oksad jäävad natuke lagedaks. Küün-
laid on vähe ja muid ehteid pole üldse.

T õ n n.

Võiks vast riputada siia-sinna värvilisi
lõngaotsi. Neid ikka vast kuski laekas või
kastis leidub. (Kohmetudes.) Ooh...

On kostnud mingi ebamäärane kolin ja sahin.

M i k k.

Keegi viskas kiviga vastu ust?

T õ n n.

Vast mõni hulkuv kass jookseb lae-
pealsel ringi.

M a r i.

Oh — ma tean. See on jõuluvana. Ta
otsis meid siiski üles!

T õ n n.

Tühi jutt, jõuluvana koputaks viisakalt
ja vaikselt uksele. (Läheneb uksele, julgelt.)
Kes on?

2.

Otsekohe kõlab koldest tugev mütsatus. Koldeesine
lööb täis eredat punast valgust. Keset seda seisab
paharett Kekstus. Tal on seljas ruske lehviv mantel
ja käes pikk paberirull.

M i k k

(taganedes).

Toh-oh tonti!

M a r i

(püüab peituda toolitoe varju).

Ai! Misuke kole elukas.

T õ n n

(on saanud kiiresti jagu esialgsest üllatusest, astub julgesti võõrale vastu).

Atat! Ega siin nii kergesti ei kohutata kedagi. Mis nisuke tembutus tähendab? Kuidas sa siia sisse said?

K e k s t u s.

Otse läbi korstna, härrased. Alul piki katust üles ja siis vupsti alla. Ehei — oli mehka sõit!

T õ n n.

Mis mees sa's oled, korstnakoll nisuke? Riides nagu mardisant ja sarvenutid juustes.

K e k s t u s

(kummardub pidulikult).

Lubage esitella, härrased. Kekstus, vanapagana kõige noorem poeg.

M a r i.

Ah!

T õ n n.

Vaata, vaata. Või üsna kange võõras. Seepärast sul siis lendabki väävlilehk ja tulehais ees ja taga. Aga miks segab põrgu-

vürsti vägev võsu meie õnnist jõuluõhtut?
Teeksid targemini, kui poeksid jalamaid
tagasi koldekurku ja jätaksid meid rahule.

Kekstus

(tähtsalt).

Oh, ei. Viibin siin ametasjus.

Tõnn.

Ametasjus! Söögu susi su rumalat lori.
Mis asju on vanatühjal ajada rahupüha
öösi.

Kekstus.

Tulin ära viima Kõrtsi-Kreeta hinge!

Mikk

(sosistades).

Mis ta ütles! Kõrtsi-Kreeta on ju meie
vanatädi.

Mari.

Jookseme välja, Mikk! Viimati kipub
tont meidki kimbutama. (Hoidub argelt Miku
selja taha.)

Mikk.

Ei usu, ta kõneleb ainult vanatädist.

Tõnn

(Kekstusele).

Kas sa arvad siis, et sinusugune kehva
vennike saab nii hõlpsasti jagu tugevast
Kõrtsi-Margaretast?

Kekstus.

Ehee — see on nii-öelda minu proovi-
töö. Mind lasti esmakordselt maapealsele
ametitalitusele. Praegu olen lihtne katla-
mees, aga kui toimin täna tublilt, saan
käisele kaks väävlivööti. Mind määra-
takse vast koguni piinakambri juhatajaks —

ja-jah. Minu teada pidi vanaeit elama täiesti üksi, lootsin seepärast, et asi läheb üsna libedasti. Ei arvanudki, et Kõrtsi-Kreeta majas liigub vahest veel teisi inimesi.

T õ n n.

Või nõnda. Aga kuidas sattus vanatädi hing põrguvürsti küüsi, kui tohib küsida?

K e k s t u s.

Nagu nad kõik satuvad. Kreeta pidas kõrtsi, kuid kunnisid oli vähe ja teenistus napp. Läks siis ühel neljapäeva õhtul Tondisoo lauka ääre, keerutas kolm korda kannal ringi ja ütles: „Taevaisa tusane, vana-pagan helde. Vanapagan, paganake, mina sinu, sina minu!“ Minu taat muidugi jooksis kiiresti sinna, sai kolm tilka verd Kreeta nimetissõrmest ja tegi temaga lepingu kahekümneks aastaks. Juba järgmisel nädalal hakkas kõrtsike kosuma, kunnisid tuli mis robin, ja raha voolas Kreeta letilaekasse.

T õ n n.

Sa ütlesid, et leping tehti kahekümneks aastaks. Kuna ta's lõpeb?

K e k s t u s.

Täna öösi, täpselt kell kaksteistkümmend. Enne seda pean saama kätte Kreeta hinge. (Koputab rinnale.) Nahatükk kolme veretilgaga on mul nõoriga kaelas.

M i k k

(Tõnnile).

Kas mõistad nüüd, miks vanatädi olek oli nii imelik. Kes saakski olla rahulik, kui lähenemas on nisuke hirmus tund.

Mari.

Ära sega vahele, Mikk. Las Tõnn räägib üksi.

Tõnn.

(Kekstusele).

Eks see nahatükk verega ole maksev ainult vanapagana enda käes. Mis õigusega tulid sina küütima tädi hinge?

Kekstus.

Ohoo — mul on volikiri. (Rullib lahti pika paberi, millel suuretäheline punane kiri mustade pitsritega.) Näed sa!

Tõnn

(loeb.)

„Altmaa vürstiriik. Kahekümneneljandal detsembril sel aastal. Volitan käesolevaga oma noorimat poega Kekstust vastu võtma Margareta Piilupalli, nimetatud ka Kõrtsi-Kreetaks, hinge“. Mida tähendavad need kraakjalad kirja lõpus?

Kekstus.

See on minu taadi vapp. Ta kastab sabaotsa tõrvaseks ja veab sellega üle paberi.

Tõnn.

On ta siis kirjaoskamatu?

Kekstus.

Jah. Vanaema räägib, et taadil olnud poisipõlves kole visa pea. Küll antud talle malka ja luuavart, aga mitte pole saanud a-d ega b-d selgeks. (Rullib paberi kokku, vaatab kiiresti tagakambri ust.)

Tõnn.

Sul on veel ligi kümme minutit aega

vanatädi hinge pärimiseks. Istu natuke, puhka jalgu ja pajata uuemaid põrgu uudiseid.

Kekstus

(kahtlevalt).

Ei tea, kas tohib. Enne tuleks vist tööga toime saada.

Tõnn.

Mine ikka! Töö ei jookse metsa. (Mikule.) Peame midagi tegema vanatädi heaks. (Märkab laual kaardipakki ja viinapudelit.) Oo — see on vast mõte. Viin ja kaardimäng saatsid ta hukatusse, vast aitavad need nüüd teda ka päästa. (Kekstusele.) Sul on suu vist kuiv ja korstnatahma täis. (Valab viina klaasi.) Vast pistad pitsikese keelekarastust.

Kekstus

(võtab kõheldes klaasi, maitseb).

Oo! (Rüüpab.) Oo-oo-oo! (Joob.) Eeh! No oli see alles jook, mis mehele maitseb!

Papagoi

(äkki kraaksuvalt).

Veel üks lonks, sina patukott! Liiguta rutem — kõri kõrbeb.

Kekstus

(kohkunult).

Kes hõikas?

Tõnn.

See on võimas vaim, vägevam kui kõik kollid ja vanapaganad kokku. Tema käsure ei tohi vastu hakata. Kas valan sulle veel uue klaasitäie, isand Kekstus?

K e k s t u s.

Ei-noh — vala jah. Käsk on käsk,
käsku peab täitma.

T õ n n
(valab).

K e k s t u s
(joob ahnelt).

Oo! (Tühjendab klaasi, vajub istmele). Oooo!

M a r i.

Näed sa, Mikk. Nüüd ta koguni istus.

M i k k.

Mis sellest. Istudes ei saa ta teha kelle-
legi kurja.

T õ n n
(on võtnud laualt kaardipaki).

Kas kaarte mängid?

K e k s t u s.

Muidugi. Olen vana mängija.

T õ n n.

No laseme siis lahti ühe väikese kolm-
lehe. (Ulatab kaardid.) Tõsta!

K e k s t u s.

Mille peale läheb? Ilmaaegu mina
kaarte ei puuduta.

T õ n n.

Panen välja oma uue korgentseniga noa.
(Viskab noa lauale.) Ja sina?

K e k s t u s.

Oh — mul pole midagi kaasas.

T õ n n.

Ja tahad lugeda tondipiiblit! Ükskõik,
kui kaotad, pöan su peanupu paljaks.

Kekstus.

Nõus. Jaga lehed!

Tõnn

(jagab kaardid).

Noh, näita siia!

Kekstus.

Poti neli, poti üheksa, poti kuningas.
Ja sinul?

Tõnn.

Ruutu kümme, ärtu emand, risti tuus!

Kekstus.

Ptüi, jah — ptüi! Sa ütlesid „risti“. See
on rumal sõna.

Tõnn.

Olgu ta rumal või mitte, aga sina kao-
tasid. Siruta oma peanupp ilusti siia.

Kekstus.

Kas sa's ikka tõesti mõtled rikkuda mu
juukseid?

Tõnn.

No muidugi. Mikk, too need lamba-
raudad mu kätte.

Mikk

(annab käärid, röömsalt),

Säh, säh! (Tasa.) Püga tublisti, püga et
kisendab.

^g_vMari.

Küll ta siis teab, et teinekord enam ei
tule jõuluõhtul lapsi kohutama.

T õ n n

(haarab Kekstuse pea kaenlasse ja niidab mõne kiire tõmbega ta pea paljaks).

K e k s t u s

(karjudes).

Ai-ai! Ära tutista. Ära tutista. Ai — silmast lööb tuld. Sa teed mulle haiget, kas kuuled!

T õ n n.

Pole viga, see väike valu läheb ruttu mööda. (Vabastab Kekstuse, valab viina klaasi.) Nõnda. Nüüd võid teha südame kinnituseks tubli tropi. Terviseks!

P a p a g o i.

Terviseks, vana vader!

K e k s t u s

(joob).

Oh — hoopis kergem. Kas mängime edasi?

T õ n n.

Minugipoolest. Aga kui sa jälle kaotad, ihun su sarved juurteni maha. Anna kaardid!

K e k s t u s

(jagab kaarte).

Ehee — ega ma enam kaota.

M a r i

(on tulnud vaatlema mängijaid, äkki hoiatavalt).

Tõnn, Tõnn! Ta peitis mantlikäisesse poti ässa!

T õ n n

(kargab üles).

Vaata vennikest, või tema tahab mind lüüa võltsmänguga. Jaga uued kaardid ja kui sa peaksid veel kord näitama oma põrgu-tempe, tõmban sulle lambaraudadega üle turja, nii et paugub.

K e k s t u s

(segab kaardid uuesti, jagab).

See juhtus kogemata, ega ma enam.. Aga võit on seekord täiesti minu. Vaata ise. Poti emand, poti kuningas, poti tuus.

T õ n n

(võidukalt).

Võta näpust! Silmitse korraks siia.

K e k s t u s

Ruutu tuus, ärtu tuus ja päh-tuus! Oi!

T õ n n.

Ja nüüd hakkame ihuma sarvi.

M a r i

(annab Tõnnile viili).

Lase viiliga, viiliga saad rutemini.

K e k s t u s.

Pai, Tõnnike, jäta minu sarvemugulad viilimata. Kuidas ma lähen taadi silma alla narritud ja nudi peaga?

T õ n n.

Pole minu asi?

K e k s t u s.

Ma toon sulle kapaäie hõbedat, Tõn-
nike.

T õ n n.

Ei hooli hõbedast. Aga kui sa just
annaksid mulle selle nahatüki kolme vere-
tilgaga.

K e k s t u s

(kohkunult).

Ei seda tohi! Taat jahvataks mu siis
kohviveskis peeneks. Parem võta sarved.

T õ n n

(haarab uuesti Kekstuse pea kaenlasse ja asub vii-
lima sarvi).

K e k s t u s.

Oh — ma suren! Oh mind õnnetut.
Aiai! Halasta, Tõnnike! Ära tee liiga.

T õ n n.

Pole siin liiga midagi, teen sulle ainult
inimese näo. (Vabastab Kekstuse.) Jah, ei võiks
enam öeldagi, et oled põrguliste tõugu.

K e k s t u s.

Oh mind õnnetut, oh mind räbalat.
Aiaiai!

T õ n n.

Ega halisemine aita, rüüpa parem raa-
suke napsi. (Valab viina.) Noh!

P a p a g o i.

Neela, näljarott! Viska, et põhi paistab!

K e k s t u s

(joob ahnelt).

Eh — see parandab valud. See praavitab vaevad. (Jäab silmnähtavalt joobnuks.)
Eh — laula Kekstus! Laula ja hõiska! (Hüppab üle tooli, kõnnib taarudes ringi, karedalt.)
Tramtadirimtadi, trimtadiramtadi tatataa!
Tramtadirimtadi, trimtadiramtadi — ho-hoohoo!

M i k k

(tasa Tõnnile).

Põrguline on ju päris purjus.

T õ n n.

Täis nagu nott. Näis, millega lugu lõpeb.

K e k s t u s.

Ma tahan tantsida! Hei, trummarid, hei, paukarid! Pange põruma pillid! — (Läheneb Marile suursuguse kummardusega.)
Palun, aulik printsess! Üks tants, üks tuline tants!

M a r i

(põgenedes).

Aita, Tõnn! Ta tuleb kallale.

K e k s t u s.

(jookseb talle järele, tõukab toole, hädiselt).

Kuhu sa põgened, kullapai! Miks sa kardad mind, oo, printsess! (Katkestab asjatu jahi. õnnetult.) Ta ei taha tantsida minuga! (Tuleb vaarudes Tõnni juure.) Anna mulle see pudel, Tõnnike, anna see pudel!

T õ n n

(varjab pudeli käega).

Ei. Mitte tilka enam!

K e k s t u s .

Las ma nuusutan ainult korra, pistan natukeseks keele külge. Toon sulle tündri hõbedat, kaks tündrit, kolm tündrit . . . Või hoolid sa rohkem sest nahatükist? Siin ta on! (Rebib rinnalt rullikeeratud nahatüki ja viskab lauale.) Võta! Võta, aga ära keela pudelit!

T õ n n .

(haarab nahatüki, torkab pudeli Kekstuse pihku).

Säh!

P a p a g o i .

Võta! Võta!

K e k s t u s

(joob otse pudelist, siis pillab selle, taganeb taarudes ja viskab kukerpalli).

Ehei! Ma näen tulekeeli tõusvat piinakambri pliidisuust, mul on kolm väävlivööti käisel, mul on käes ora, astel ja pihid! (Pehmel keelel.) Kelleks sa mind pead, Tõnnike? Ütle, Tõnnike, kes ma olen?

T õ n n

Oled vanatühja volinik ja kole tähtis härra.

K e k s t u s

(õnnelikult).

Nojah. Seda ma arvasin! (Keerutab kannal ringi.) Vaata, taat, mis on saanud su kõige nooremast pojast? Kas ta pole osav? Kas ta pole vägev? Tal on kerge kont, ta tõuseb õhku nagu suits. (Tantsib ringi ikka kiiremalt disharmoonilise muusika taktis.)

M a r i.

Aja tont toast välja, Tõnn!

T õ n n.

Oota. Las linnuke laulab ja hüppab!

K e k s t u s.

Ma ei tunne enam oma kapju ja küüsi. Mul on tiivad, ma lendan... ehei! (Hüppab üles, kuid langeb kohe tagasi ja vajub põrandale kolde läheduses.)

M i k k

(läheneb talle uurivalt),

Üsna oimetu. Ei see niipea sest uimast ärka.

M a r i.

Kas metsaline magab? Oh, küll ma kartsin.

T õ n n.

Hirmuks pole enam ühtki põhjust. (Tassib Kekstuse kolde suhu ja tõukab ta sinna.) Eh, pahavaim! Puhka siin, kuni vanatühi ise küüdib minema oma toreda poja. (Tuleb agasi.) Süüdakem küünlad jõulukuusel, kii-

M i k k

(on lähenenud koldele, üllatunult).

Aga ta pole enam koldes, on kadunud nagu tina tuhka. Seda'p tähendas see kole mürts ja punane tuli.

M a r g a r e t a.

Ja seda kõike suutsite oma nõrga jõuga! (Härdunult.) Lapsukesed, lapsed! Olen olnud halb teie vastu! Aga teie ei tasanud kurja kurjaga. Te päästsite mu igavesest hukatusest. (Süleleb kordamööda Marit, Mikku ja Tõnni.) Ma olen nagu segane rõõmust, ei oska kuidagi kõike öelda, mida tunneb süda.

T õ n n

(natuke kohmetult).

Ei tea, mida siin siis nõnda kiita, vanatädi. See paharett oli noor ja loll, nihukest ninapidi vedada pole mingi kunts.

M a r g a r e t a.

Sa ei räägiks nii, kui teaksid, mida olen tundnud viimase pooltunni jooksul. Väri-
sesin oma kambris nagu hunt, keda piiravad kütid. Terve minu must ja vilets elu tõusis uuesti mu silme ette. Tahtsin kirjutada, pihtida kõigile, kes oli Kõrtsi-Kreeta, kuid ei suutnud... (Märkab kuuske.) Lapsed, lapsed! Te olete jõulupuu toonud minu tuppa!

T õ n n

(argselt).

Jah, vanatädi. Ega sa pane pahaks?

M a r g a r e t a.

Pahaks! Ma õnnistan teid selle eest, kuigi olen õnnetu ja halvem kõigist. Aga ma töotan siin põleva kuuse juures, et kahetsen möödunud ja elan oma viimased elupäevad ausalt ja puhtalt. (Langeb poolpõlvili kuuse juure, sekundiks jääb tuba hääletuks.)

M i k k.

Kas pole imelik, Mari! Tema näost on kadunud kõik tigidad kortsud.

M a r i.

Ma — ma ei pelga teda enam põrmugi. Võiksin vist istuda talle päris sülle.

M a r g a r e t a.

(sirgub).

Teie heategu ei suuda ma tasuda, lapsed. Aga ma tahan teile anda vähemalt raha, palju raha. (Tõstab põrandakivi üles. Tõmbab välja kasti, mis jäänud hoopis kergeks. Üllatunult.) Oh, kas näed! (Valab kastist peopesale mõned läikivad mündid.) Minu kuld on läinud, ei jälgegi enam tuhandest tukatist... Järele on jäänd üksnes need kümme hõbetaalrit, mis olid minu varanduseks enne seda kolledat lepingut. Võtke siis vähemalt needki, lapsed, vast toovad nad teile rohkem õnne. (Ulatab raha Tõnni poole.)

T õ n n

(taganedes).

Sul läheb seda piskut omalgi tarvis, vanatädi. Mina tõesti ei hooli rahast. Arvan,

et laias maailmas on mõndagi, mis kullast hoopis kallim. (Läheb akna juure, lükkab luugi eest, avab akna.) Seal on puhas valge lumi, vaikne männik, selge taevas ja musttuhat siravat tähte. Seal kirik ja kirikust kajab orelimängu. Kuula, vanatädi, kuulake, Miku ja Mari!

Läbi lahtise akna tungivad tuppa kauged oreliheliid ja kostab vaikne laul. Toasolijad asetuvad ümber ja laulavad kaasa. Margareta seisab ristiskäsi ja ta huled liiguvad nagu palves.)

Hoosianna!

Hoosianna laulgem taas!

Nüüd kõik ristikogudused
andvad au Issandal,
sest maailma lunastaja
sündind meile Petlemas!

Laul vaibub, orel läheb pikkamisi üle Beethoveni viisile: „Kõik taevad laulvad!“

E e s r i e .

Lõpp.

A
A-10650

